

Skønheden er ikke ensom

BOKESSAY. I *SUB ROSA* forsøger den danske forfatter Mikkel Thykier at gentænke litteraturens arv som kritisk praksis. Etter en gradvis tilbagetrækning fra de litterære kredsløb siden 2004 viser han her sitt forsvar for en position der er i stand til at håndtere ensomheden uden at falde tilbage på en allerede genkendelig identitet.

ALEXANDER CARNERA
Forfatter og skribent, København.

«Det virker naivt at forestille sig, at der er en eftertid, der med nødvendighed vil (gen)opdage en svunden fortids bedste litteratur,» skriver den danske forfatter Mikkel Thykier i sin bog *Over for en ny virkelighed*.¹ Den kollektive hukommelse er nu reduceret til to år. Dette er grænsen for hvornår Gyldendal forlag, og med dem de fleste andre, brænder deres restlager.

I en situation hvor omtale af og kritisk refleksion rundt ny litteratur er barberet ned til et minimum, og med de små forlag der skal føre litteraturen videre, har vi nået en situation, hvor enhver udgivelse der forsøger at omskrive forestillinger om fortiden, at åbne en uset mulighed i verden, er en fortid og en virkelighed, der har lukket sig bag os. «Litteraturen vil holde op med at være noget, der skal værnes om og tages vare på, en genstand, der musealt indplaceres blandt alle kulturens genstande. Den må i stedet opfattes som en begivenhed: Noget der kortvarigt dukker op, glimter og forsvinder i samme øjeblik,» skriver Thykier.

Der findes ikke et sted udenfor de nye medier og derfor tilsyneladende heller ikke et sted at etablere en modstrategi. Alt dette påvirker måden der skrives og tales om litteratur på. Hvilken rolle skal litteraturen spille i den offentlige samtale? På hvilke betingelser er det muligt for litteraturen at fungere som kritisk potentiale, som følsom radar for hvad det vil sige at være menneske, for vor tids komplekse civilisationsudvikling?

SUB ROSA, som nu udkommer på forlaget After Hand, må betragtes som Thykiers foreløbige hovedværk. Det består af to dele sat sammen i én bog, trykt tête-bêche med to forsider, således at teksterne mødes midt i bogen. Første del, *Korrespondance*, består af en række afsendte breve over en periode på ti år. Den omfangsrige anden del, *Collage*, rummer overvejelser om litteraturens væsen, om forholdet mellem litteratur og kritik, mellem skrivningens etik og et muligt fællesskab og endelig litteraturen som stedet for en særlig tro på verden.

Thykier går her i dialog med andre forfattere som Georges Bataille, Maurice Blanchot, Gilles Deleuze, Simone Weil, Arthur Rimbaud, Iris Murdoch, Laura Riding og Paul Valéry. De to dele kan for så vidt læses uafhængig af hinanden, men deres interferens og særegne resonans gør det oplagt at læse dem sideløbende eller sammen. Bogen som helhed giver et bud på en litteratur der på andre betingelser forsøger at deltage i en offentlig samtale. Til denne samtale er det ikke tilstrækkeligt at forlade sig på de nye medier og litteraturens netbaserede konceptualitet. Kvaliteten af samtalen afhænger af vores omgang med traditionen, og med traditionen forstår Thykier litteraturens arv som en bevægelse på tværs af poesi, prosa, dagbog, filosofi, idéhistorie, kunsthistorie, mentalitetshistorie og civilisationskritik. Netop brevskrivningen og korrespondancen bidrager på egne betingelser til denne samtale.

LITTERATUR SOM MIDDEL TIL KORRESPONDANCE

I *SUB ROSA* forsøger Mikkel Thykier at gentænke litteraturens arv som kritisk praksis med udgangspunkt i kynikerens bidrag til filosofien som en livskunst. Kynikerens attitude markerer en radikal udgave af grækerens bidrag til forholdet mellem selve livskunsten og kundskab om

sandheden. Denne kommer til udtryk i henholdsvis kritisk prædiken, skandaløs opførsel og provokativ dialog. Brevets konfessionelle modus hos kynikerne er i modsætning til kristendommen ikke en forpligtelse på at udforske hvem jeg er, men en praksis for transformation af sandhed til etos. Det drejer sig ikke om en puritanisering af sjælen og relationen til et dogme, men en praktisk træning og tilbagetrækning (askesis) som led i den enkeltes forberedelse på en moralsk oprustning der tillader vedkommende at konfrontere verden ud fra nye etiske betingelser.

Brevets indhold koncentrerer sig om en almindelig dagligdag, eller som det siges hos Mikkel Thykier «en måde at leve på». I brevet viser man sig selv som en del af en dagligdag, ikke på grund af vigtigheden af de begivenheder som kunne gøre dem til noget specielt, men ud fra de bekymringer der kan ligne andre dage, hvorved man bevidner kvaliteten af en levevis. Det handler ikke om at blive vurderet ud fra ens evne til at få noget til at ske. For neokynismen, som Thykier omtaler denne livskunst, henter tingene ikke sin værdi igennem det som er hændt, men i en detaljeret beskrivelse af forskellige former for ubehag, besvær, bekymringer. Sideløbende hermed er dagen helliget samtale, læsning og meditation.

«Når litteraturen kun tjener friheden, bliver tænkningen til beherskelse af sine omgivelser.»

Kynikerne gik langt i at beskrive denne hverdagslighed og selvgranskning fordi den for dem rummede et arbejde og en selvbeherskelse der var forudsætningen for en civil livsførelse. Også hos Thykier fungerer brevet som en samtale til at sætte spørgsmålstegn ved et kollektivt værdisæt. Samtalens centrum er ikke jeg'et men en etos hvor man forsøger at finde frem til det som er nødvendigt. Thykier skriver at kynikerens udøvelse af frihed er en virksom praksis hvor man afprøver ordet og «taler imod det velformulerende, velregulerende samfund».

Hos den franske digter Rimbaud forstår vi ikke hans bidrag til litteraturen og kulturen bredt set, hvis vi deler hans liv op i en tidlig fase med udgivelser og et resterende liv domineret af tavshed. Thykiers pointe er at Rimbaud fortsatte med at skrive breve og korrespondere dog uden at udgive noget. Han fortsatte en mere eller mindre skamløs levevis, nomadisk og kosmopolitisk i og omkring Nordafrika og Europa. Denne levevis skal ikke ses som redskab for en ideologi, men som en udøvelse af frihed, nu blot med andre midler. Litteratur bliver handling der bryder med normer for publikum, modtagelse og udgivelse. At skabe en kritisk praksis handler om at etablere et møde hvor man kommer til orde på nye betingelser. Korrespondancen skaber ifølge Thykier et andet felt for dette møde. Han hævder at vi kan betragte litteratur som et middel for korrespondance.

Med til historien om litteraturens arv hører derfor også historien om store forfattere der har skrevet romaner

og poesi for at kunne skrive breve og dagbøger (Kafka, Gombrowicz, Weil). Det er i brevet mådt at komme til orde at en kritisk praksis om at tale magten imod og en anden måde at tænke på ifølge Thykier ser dagens lys. Som et vigtigt bindeled mellem brevet og tanken hører venskabet.

KONKRET TILBAGETRÆKNING FRA SENKAPITALISMEN

Aristoteles siger i sin *Etik* at «Venskab er det allermest nødvendige i livet». Vennen er et andet selv hvori jeg kan søge tilflugt. I nyere litteratur fra Nietzsche til Derrida, er venskabet ikke længere sjælebrødrenes fællesskab, men en udsat og skrøbelig zone der muliggør en spørgen til eget ståsted i forhold til omgivelserne og det andet menneske. Hos Blanchot og Deleuze sker en yderligere «af-sjæling» af venskabet hvor det at være ven med et menneske ikke kan adskilles fra det at være ven med tanken.

Thykier åbner anden del, *Collage*, med en oversættelse af Blanchot's brev «Venskab», skrevet til sin afdøde ven forfatteren Georges Bataille. Det er ikke dialogen med vennen, men afhængigheden af det som Blanchot kalder «den uendelige samtale», der udmærker dette møde. Det afgørende er ikke fortællingen om hvad vi havde til fælles, det, vi gjorde sammen, eller hvem jeg tror du inderst inde er eller var, men en håndtering af ensomheden gennem en dyb fortrolighed, som på én gang er bærer af skrøbelighed og adskillelse. Venskab og fællesskab handler ikke om at smelte sammen med den anden for at skærme os fra ensomheden. I så fald ophæver man fællesskabet eller venskabet, fordi det er ensomhedens figurer, som skaber samtalen, ja nødvendigheden af overhovedet at tale sammen. Venskabet kan ses som stedet for en generøs praksis i hvilken der værnes om en iboende hemmelighed.

I et brev til forfatteren Dionys Mascolo skriver Deleuze (oversat af Thykier): «Hvis der er en hemmelighed (i venskabet), er det hemmeligheden ved en tanke, der nærer mistillid til tænkningen, derfor en «bekymring», som, hvis den genkendes hos den anden, er grundlaget for et venskab.» Ikke at erindre ham eller hende, men at begå prøvelser med denne person udmærker venskabet.

Venskabets indre forudsætning er prøvelsen og erkendelsen af egen afmagt. At være intim uden at ville besidde den anden. Denne tilbageholdte intimitet synes ikke længere at være attraktiv i vores samfund. Her hyldes synlighed, bemægtigelse, identitet og rettigheder. Men praktiseringen af brevskrivning og venskab forudsætter en tilbagetrækning til et helt konkret liv. I sin radikale form lyder denne livskunst: «Det er nødvendigt at leve som død eller usynlig for at blive født helt ind i livet.»

Men tilbagetrækningen er alt andet end ligegyldighed eller negation af det fælles, det, som er udenfor mig selv. Snarere er der tale om at skabe grundlaget for en total kritik. Både avantgardens tro på situationens midlertidige destabilisering, den relationelle æstetiks performance og netværkskunst har mistet sit kritiske potentiale. Dette potentiale, skriver Thykier, «må udvikles gennem et brud på det civile samfunds plan, hvor det værste en person kan blive er anonym og ønsket om anonymitet det sværest forståelige.» Han angriber den udbredte kunst- og selvrealiseringsideologi om at eksperimentere med selvet, hvor man modtagelig for alskens impulser, sætter sig lidt på spil her